

Pamhule Skov

Pamhule Skov på ca. 300 ha er den største af skovene i området. Navnet refererer til "skoven ved kløften (hulen) i de kuperede (pamp) bakker".

Skoven var oprindeligt en løvskov. Jorden giver gode vækstbetingelser, og skoven domineres også i dag af løv. Omkring halvdelen af skoven er bevokset med bøg, mens resten er bevokset med bl.a. eg, ask og forskellige nåletræer. Foryngelsen af bøg sker efter principperne bag naturnær skovdrift, dvs. hovedsagelig ved at bøgen sår sig selv. Efterhånden som de unge bøgeplanter vokser til, fjernes de fleste gamle træer. Der efterlades enkelte gamle træer for at øge variationen i skoven.

Skoven er en god lokalitet for fugle, og Pamhule Skov er udlagt som et EF-fuglebeskyttelsesområde for skovfugle for at beskytte levestederne for bl.a. hvepsevåge, isflugl, bjergvipstjert, vandstær, grønspætte, flagspætte og sortspætte. Du kan også finde både ravn, fiskehejre, duehøg, musvåge, spurvehøg og rød glente. I skoven lever desuden ræv, grævling, egn og hare samt en stor bestand af rådyr.

I skovbunden findes en rig planteflora, der bl.a. omfatter flere arter af star, incl. den sjældne kæmpestar. Desuden findes uldhåret og nyrebladet ranunkel, skovhundegræs, elfenbens- og skovpadderokke samt skovsvingel.

Bibækken, der løber tværs gennem skoven og munder ud i Hindemadede, er en meget vandrig bæk. "Udsigten" er blandt de højeste beliggende punkter i skoven, og herfra er der udsigt over Hindemadede og Haderslev Dam. I det sydvestlige hjørne af skoven er rester af et lille voldsted, kaldet "Ringvold" (se kortet). Det er en ringformet vold, ca. 65 meter i diameter. Hverken volden eller graven er intakt, men den sydøstlige del er bedst bevaret.

Et større område omkring Pamhule Skov er udpeget som EU Habitatområde. Udpegningen omfatter en række naturtyper og arter, f.eks. bøgeskove på muldbund, vandløb med vandplanter, rigkær og næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter eller vandaks.

Hindemadede

Hindemadede har været et moseområde gennemstrømmet af små vandløb og af Tørning Å. I 1934 blev afvandingen øget ved hjælp af grøfter og en pumpestation. Desuden blev Tørning Å reguleret og Tørning kanal bygget i områdets nordside. Området blev siden brugt til landbrug.

I starten af 90'erne blev der gennemført naturgenopretning i Hindemadede. Arealerne blev opkøbt af staten, og afvandingen blev stoppet. Tørning Å fik sit naturlige løb tilbage, og der blev etableret et nyt vådområde. Ca. 45 af Hindemadedes 65 ha er blevet oversvømmet, og der er etableret 5 øer, hvor områdets mange fugle kan være i fred for publikum. Udover at berige området med et øget dyreliv, fungerer vådområdet også som en form for rensningsanlæg, da det tilbageholder en del af de næringsstoffer, der ellers ville belaste Haderslev Dam.

Der er sejlforbud på søen, men til gengæld er Tørning Kanal bevaret, og på den kan der sejles i kano til Christiansdal og kanopladsen der.

Hindemadede

Haderslev Sønderkov

Skov- og Naturstyrelsen købte i perioden 1991-1993 ca. 130 ha jord syd for Haderslev Dam. I 1992 blev "Jubilæumsskoven" plantet til med 700 egetræer for at markere Haderslev bys 700 års jubilæum som købstad.

Dyrehaven

I 1994 blev der plantet 30 ha skov, som sammen med den vestlige del af Pamhule Skov indgår i Dyrehaven. De nye træer beskyttes af hegn, indtil de er så store, at vildtet ikke kan skade dem. Der er hovedsagelig plantet bøg og eg blandet med tjørn, hassel og mirabel.

Om sommeren er der ca. 250 dådyr og 20 krondyr i Dyrehaven. Dådyr færdes oftest i flokke (rudler) og gerne på de åbne sletter. Fra november til april fodres dyrene hver dag. Medbring aldrig løse hunde, der kan skræmme dyrene. Rør ikke nyfødte kalve, og undgå i det hele taget at forstyrre dyrene. Benyt altid Dyrehavens låger og luk dem efter dig. Du finder lågerne ved at følge de afmærkede stier.

Vinterfodring – Dyrehaven

Naturhensyn ved skovdriften

Skov- og Naturstyrelsen har udpeget Pamhule Skovene som et af landets særlige områder for naturskov. Formålet er at forbedre levevilkårene for dyr og planter og forøge variationen i skoven. Udpegningen har medført visse ændringer for driften af skoven. Dele af skoven er udlagt til urørt skov. I disse områder finder der ikke længere egentlig skovdrift sted. I andre dele af skoven foretages plukhugst. Det vil sige, at der løbende fjernes enkelte træer. Metoden minder meget om den måde, skovene i Danmark oprindeligt blev udnyttet på. Man plukker træer ud i den størrelse og den facon, der er brug for. På disse arealer sikres desuden, at en del gamle træer får lov at blive stående til naturligt forfald.

Bergs Plads

Området Bergs Plads ved Haderslev Dam er opkaldt efter brødrene Berg, der i samarbejde med Haderslev Turistforening har skabt gode rammer for friluftslivet i området. Her er bådebro, borde og bænke, grillpladser samt en overnatningsplads med shelter.

Geheimerådens Sti

Geheimerådens Sti går fra P-pladsen ved restaurant Damende, over Hindemadede og gennem Dyrehaven syd om Haderslev Dam. Stien blev anlagt i 1932 på initiativ af Geheimeråd Jørgen Hansen, Haderslev.

Velkommen til Pamhule og Hindemadede

Pamhule skovene ligger i Haderslev-Vojens tunneldal. Miljøministeriets arealer udgør her ca. 700 ha. Færdsel er tilladt overalt i skovene, men ikke i indhegninger og på dyrkede marker. God tur!

Praktiske oplysninger:

Vandreture: Der er 4 afmærkede vandreture i området, men folderens kort kan også bruges som grundlag for egne ture i området.

Handicapforhold: Der findes handicapvenlige toiletter ved Bergs Hus og ved Nørskovgård.

Primitiv overnatning: Der findes 2 primitive overnatningspladser. Den ene ligger syd for Christiansdal. Du kan komme dertil via en sti syd om Christiansdal Elværksdam og ad gangbroen over Tørning Å. Den anden plads ligger ved Bergs Hus. Pladserne kan frit benyttes og begge steder findes toiletter.

Lystfiskeri: Fiskeriet i Haderslev Yderdam samt Tørning Å til Christiansdal administreres af Haderslev og omegns lystfiskerforening. Kontakt evt. Haderslev Turistbureau, tlf. 74 52 55 50. Du må også fiske i Stevning Dam – nordvest for Tørning Mølle. Fiskekort kan købes i Tørning Mølle, Haderslev Turistbureau samt "Vejmandens Hus" over for Stevning Dam (se kortet). Det er ikke tilladt at fiske i Hindemadede.

Regionale cykel- og vandreture: Sønderjyllands Amt har udgivet folderen "Tunneldalstierne", der omtaler afmærkede cykel- og vandreruter i området mellem Haderslev og Vojens. Folderen fås på de lokale turistkontorer, biblioteker og campingpladser.

Naturvejledning: Haderslev Statsskovdistrikt arrangerer ture og står til rådighed med forslag og ideer til aktiviteter. Naturvejlederen kan træffes hverdage mellem kl. 8.00 og 15.30 på tlf. 74 52 21 05.

Andre foldere: I denne folder omtales Christiansdal og Tørning Mølle kun ganske kort. I folderen "Vandreture nr. 121 Tørning Mølle og Christiansdal" kan du læse mere. Begge steder kan arrangeres rundvisning ved henvendelse til Vojens turistbureau, tlf. 74 54 06 00.

Se også folderen om dyrehaven, som fås ved henvendelse til Haderslev Statsskovdistrikt.

Yderligere oplysninger: Pamhule Skovene administreres af Skov- og Naturstyrelsen, som lokalt kan kontaktes ved Haderslev Statsskovdistrikt, tlf. 74 52 21 05, e-mail: Haderslev@sns.dk, www.skovognatur.dk.

● Pamhule og Haderslev Sønderkov

Serien »Vandreture« er foldere over udvalgte naturområder. De kan fås på biblioteker og turistbureauer, samt ved indgangene til mange af områderne. Se også www.skovognatur.dk

Miljøministeriet
Skov- og Naturstyrelsen

- forvalter statsejede skove og andre naturområder i hele landet
- tager ved driften hensyn til befolkningens friluftsliv, produktion af træ og beskyttelse af natur- og kulturværdier.

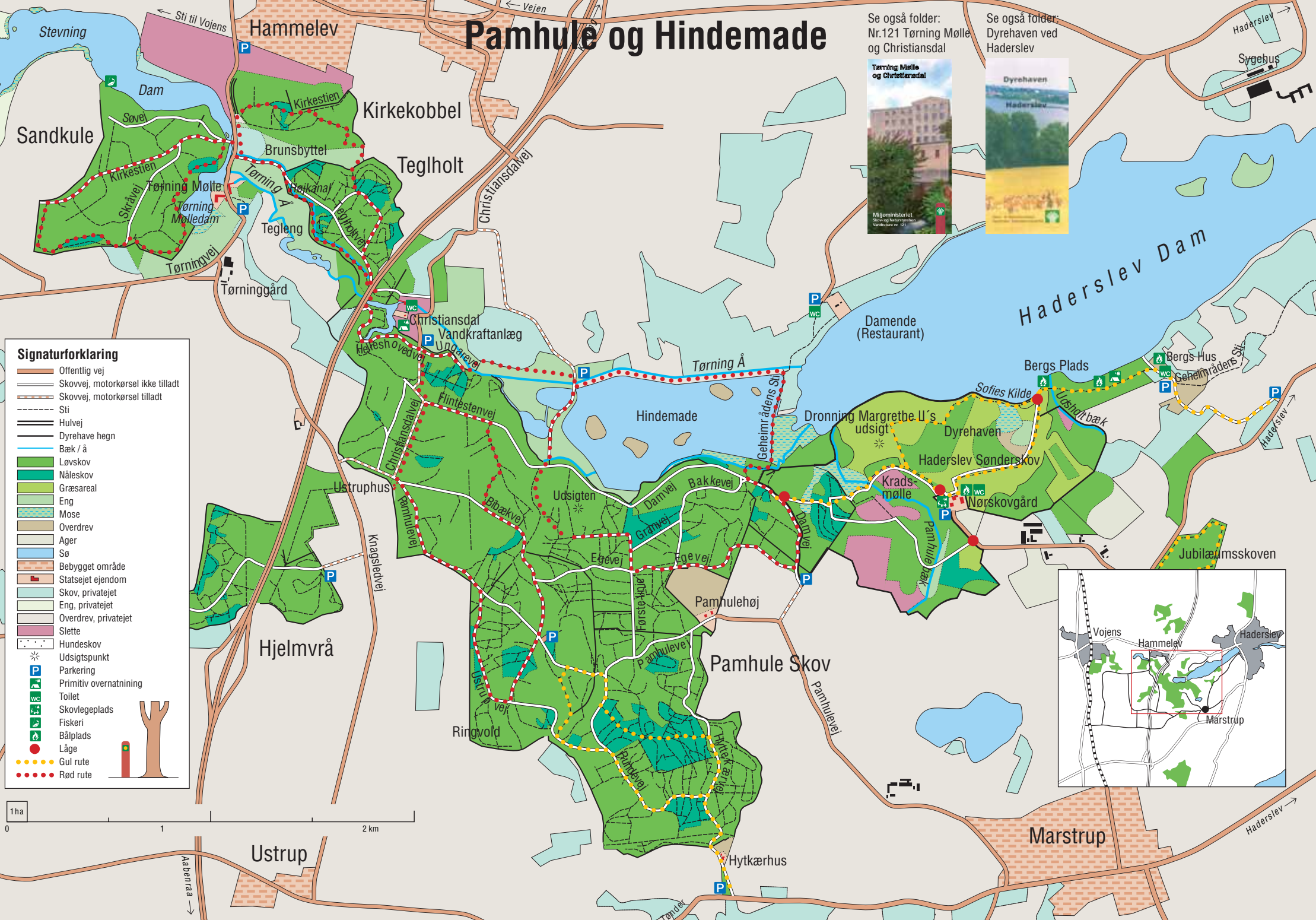
**Skov- og Naturstyrelsen forvalter
190.000 ha skov- og andre naturområder**

Pamhule og Hindemadede

Miljøministeriet
Skov- og Naturstyrelsen
Vandreture nr. 60

Pamhule og Hindemade

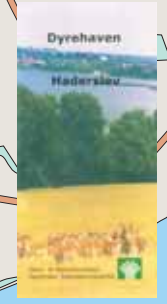
Signaturforklaring

- Offentlig vej
- Skovvej, motorkørsel ikke tilladt
- Skovvej, motorkørsel tilladt
- Sti
- Hulvej
- Dyrehave hegn
- Bæk / å
- Lovskov
- Nåleskov
- Græsareal
- Eng
- Mose
- Overdrev
- Ager
- Sø
- Bebygget område
- Statsejet ejendom
- Skov, privatejet
- Eng, privatejet
- Overdrev, privatejet
- Slette
- Hundeskov
- Udsigtspunkt
- Parkering
- Primitiv overnatning
- Toilet
- Skovlegeplads
- Fiskeri
- Bålplads
- Låge
- Gul rute
- Rød rute

Se også folder:
Nr.121 Tørring Mølle
og Christiansdal

Se også folder:
Dyrehaven ved
Haderslev

Haderslev Dalen

Haderslev Dalen løber ca. 25 km øst-vest fra Vojens til Lillebælt. Dalen er præget af vandløb, søer og skove vekslede med dyrkede områder. Fra det omgivende land strømmer bække ned i dalen og samles i Tørring Å. Dalen kan opleves f.eks. fra dæmningen (Tørringvej). Du skal forestille dig en kæmpe istunge, som fylder dalen mod øst (teglengen) og løber videre mod vest i Tørring Mølledam og Stevning Dam. Dalens skrænter og det kuperede terræn er uegnet til landbrug, og derfor er skoven bevaret her.

Sandkule og Stevning Dam

Sandkule Skov er på 50 ha. Den ligger i et kuperet terræn og består især af yngre løvskov. Ca. 450 meter mod vest ad Kirkestien ligger en gravhøj lige syd for vejen.

Stevning Dam er kunstigt anlagt i middelalderen som led i udnyttelsen af vandkraften. Langs dammens sydside er der urørt skov.

Kirkekobbøl og Teglholt

Kirkekobbøl Skov er på 20 ha. Den ligger i nordskrånningen af Haderslev Dalen og består især af bøg. Ned mod engen Brunnsbyttel vokser ask. Engen, der er opkaldt efter byen ved Elben, afgræsses om sommeren, og for at bevare de vilde blomster og insekter bliver hverken gødet eller sprøjtet. Nord for Kirkestien findes nogle markante hulvejsspor, som er forgængere for den nuværende Tørringvej. De ligger øst for og parallelt med asfaltvejen.

Teglholt Skov på 30 ha ligger på en bakke i dalen. Navnet refererer til tidligere teglværker i området.

Tørring Voldsted og Tørring Mølle

Tørring Voldsted er rester af en borg fra middelalderen. Borgen blev opført i begyndelsen af 1300-tallet og var engang Sønderjyllands største borg. Den nedbrændte i 1597, og det eneste der nu ses, er den mægtige borgbanke.

Siden middelalderen har der været mølledrift ved Tørring. Frem til 1975 er der blevet malet korn på møllen. I dag udnyttes vandkraften til en mindre produktion af elektricitet.

Christiansdal Vandkraftanlæg

Fra 1772 voksede en række industrier, der brugte vandkraften som energikilde, frem i området. Der blev i 1862 gravet en kanal fra Stevning Dam til Christiansdal for at forbedre udnyttelsen af vandkraften ved Christiansdal. I 1907 brændte alle bygningerne, og man opførte i stedet et vandkraftværk, der blev taget i brug i 1911.